

УДК 32; 321.8; 351

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-37>

Віталій Сливчук

ORCID: 0009-0001-3186-283X

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ЯК ІНСТИТУЦІЙНА ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Дослідження місцевого самоврядування в контексті політичної системи є одним із центральних завдань сучасної політології, оскільки місцеві органи влади виступають не лише виконавцями державних рішень, а й безпосередніми представниками інтересів громадян. Інституційна організація політичної системи створює рамки для ефективного функціонування місцевого самоврядування, визначає принципи взаємодії органів влади та громадськості, а також забезпечує узгодженість дій між центральними і локальними інститутами. У статті розглядається політична система як ключовий інституційний механізм, що визначає структуру та функціонування місцевого самоврядування. Автор акцентує увагу на взаємозв'язку між політичними інститутами та місцевими органами влади, підкреслюючи роль формалізованих правил, норм та процедур у забезпеченні стабільності та ефективності управлінських процесів. Висвітлюються основні підходи до розуміння політичної системи як сукупності взаємопов'язаних інститутів, що виконують функції представництва, регулювання та інтеграції громадян у процес прийняття рішень на місцевому рівні. Аналізується значення інституційних механізмів у забезпеченні прозорості, підзвітності та відповідальності органів самоврядування перед громадянами. Автор також підкреслює, що політична система не лише створює умови для ефективного функціонування місцевого самоврядування, а й виступає фактором легітимізації рішень органів влади, формування довіри громадян та розвитку громадянської активності. Стаття спрямована на поглиблення розуміння інституційного аспекту місцевого самоврядування та підвищення ефективності управлінських рішень у демократичному суспільстві.

Ключові слова: політична система, місцеве самоврядування, інституційні механізми, політичні інститути, публічна влада, легітимність, політична культура, громадянська активність, регулювання, демократичне врядування.

Вступ. Місцеве самоврядування є однією з базових інституцій сучасної демократичної політичної системи, що забезпечує реалізацію принципу народовладдя та наближення публічної влади до громадян. Його організація, функціонування та реальний вплив на суспільні процеси значною мірою залежать від типу політичної системи, особливостей політичного режиму, форми державного устрою та рівня інституційного розвитку держави. Для України ця проблематика має особливе значення у зв'язку з реалізацією масштабної реформи децентралізації та трансформацією моделі місцевого самоврядування відповідно до європейських стандартів.

Метою статті є комплексний аналіз політичної системи як інституційної основи місцевого самоврядування в Україні, визначення її структурних елементів, функцій та механізмів взаємодії органів влади та громадськості, а також оцінка впливу політичних інститутів на ефективність, легітимність і демократичний характер управління на місцевому рівні. Дослідження спрямоване на виявлення закономірностей функціонування політичної системи у контексті розвитку місцевого самоврядування та на формулювання науково обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення інституційної спроможності органів місцевої влади.

© В. Сливчук, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Методи дослідження. У дослідженні застосовано комплекс методів, що забезпечують всебічний аналіз політичної системи як інституційної основи місцевого самоврядування. Системний підхід дозволяє розглядати політичну систему як єдину цілісну структуру, що включає різні інститути та взаємозв'язки між ними. Інституційний метод забезпечує оцінку ролі формальних і неформальних політичних інститутів у функціонуванні місцевого самоврядування та встановленні механізмів взаємодії органів влади і громадян.

Результати та обговорення. Політична система держави формує базові принципи організації влади, визначає взаємодію різних рівнів управління та встановлює рамки функціонування місцевого самоврядування.

Політична система суспільства – інтегрована сукупність політичної влади, суб'єктів, відносин, політичної організації і політичної культури суспільства, яка забезпечує його соціальну стабільність, соціальний порядок і яка має певну соціально-політичну орієнтацію [10, с. 267–268].

У дослідженні М. Кельмана, О. Мурашина, Н. Хоми політична система розглядається як цілісний комплекс взаємопов'язаних державних і позадержавних інституцій, що беруть участь у здійсненні політичної влади та управлінні суспільними процесами. Через діяльність цих інститутів забезпечується впорядкування суспільних відносин, координація взаємодії між громадянами, соціальними спільнотами, націями й державами, а також підтримання стабільності, керованості та відтворення визначеного соціального порядку [6]. Таке трактування політичної системи дозволяє розглядати її не лише як формальну сукупність державних і недержавних інститутів, а як складний, динамічний механізм організації суспільного життя. Акцент на функціональному вимірі політичної системи означає, що її значення полягає передусім у здатності впорядковувати різноманітні суспільні відносини, забезпечувати координацію дій між різними суб'єктами політики та підтримувати баланс інтересів у суспільстві. Через політичні інститути, норми і процедури відбувається інтеграція окремих соціальних груп і громадян у єдиний політичний простір, що сприяє збереженню соціальної цілісності та запобіганню деструктивним конфліктам.

Водночас функціональне призначення політичної системи проявляється у забезпеченні стабільності соціального порядку та відтворенні легітимної влади. Саме в межах політичної системи формуються правила взаємодії між державою і суспільством, визначаються механізми прийняття та реалізації політичних рішень, а також здійснюється контроль за їх виконанням. Це дає політичній системі здатність адаптуватися до змін соціального середовища, реагувати на виклики та потреби громадян, зберігаючи при цьому цілісність і керованість суспільства.

З аналітичної точки зору таке розуміння політичної системи є важливим для дослідження місцевого самоврядування, оскільки дозволяє побачити його не як ізольований рівень влади, а як органічний елемент загальної системи політичного управління. Функціональна єдність політичної системи зумовлює взаємозалежність між центральними і локальними інститутами влади, а ефективність місцевого самоврядування значною мірою визначається здатністю політичної системи забезпечувати чіткі правила, інституційну узгодженість і демократичні механізми участі громадян. Саме через таку взаємодію політична система виконує свою ключову роль у підтриманні стабільності, розвитку демократії та гармонізації суспільних відносин.

Від характеру політичної системи залежить не лише юридичний статус органів місцевої влади, але й їхня реальна спроможність приймати рішення, розподіляти ресурси та впливати на розвиток територіальних громад.

У демократичних країнах з розвиненою децентралізацією місцеві органи влади мають значну автономію, що дозволяє їм оперативно реагувати на потреби громадян

та забезпечувати прозорість управлінських процесів. Натомість у авторитарних політичних системах влада зосереджується на національному рівні, а місцеві органи обмежені у своїх повноваженнях і часто виконують переважно адміністративні функції, що зменшує їхню ефективність і здатність враховувати специфіку конкретних територій.

Місцеве самоврядування виступає важливим структурним компонентом політичної системи, що забезпечує її багаторівневність і функціональну збалансованість. З аналітичної точки зору включення місцевого самоврядування до політичної системи держави підкреслює його роль у реалізації ключових демократичних принципів. Саме на локальному рівні найбільш повно виявляються механізми народовладдя, політичної участі та підзвітності влади громадянам. Крім того, місцеве самоврядування виступає практичним інструментом децентралізації, сприяючи перерозподілу владних повноважень, зменшенню надмірної централізації та підвищенню ефективності публічного управління. У цьому сенсі воно не лише доповнює державну владу, а й виконує інтегративну функцію, поєднуючи інститути політичної системи з реальними потребами та інтересами місцевих спільнот.

Місцеве самоврядування доцільно розглядати як особливий публічний інститут, який, не будучи складником системи державної влади у вузькому розумінні, водночас наділений владно-управлінськими повноваженнями та діє в межах публічного інтересу. Його специфіка полягає у безпосередній наближеності до громадян, що надає місцевому самоврядуванню реального впливу на організацію повсякденного соціального життя на локальному рівні.

Функціонування місцевого самоврядування охоплює регулювання широкого спектра процесів – від соціально-економічного розвитку і забезпечення базових публічних послуг до формування культурного середовища та підтримки локальної ідентичності.

З урахуванням цього трансформаційні процеси політичної системи та розвиток місцевого самоврядування доцільно розглядати як взаємопов'язані й взаємозалежні явища, що формуються в єдиному інституційному просторі. Зміна політичного режиму, оновлення інституцій, перегляд принципів публічного управління або впровадження реформ у сфері децентралізації прямо впливають на ступінь самостійності громад, характер їхньої взаємодії з центральною владою та реальні можливості впливу на прийняття рішень. З іншого боку, місцеве самоврядування значною мірою визначає якість функціонування політичної системи. Сильні, відповідальні та підзвітні органи місцевого самоврядування сприяють підвищенню стабільності політичної системи, укріпленню демократичних процедур і зростанню довіри громадян до публічної влади. Натомість слабкість або формальність місцевого самоврядування може стати чинником дестабілізації, зниження рівня політичної участі та відчуження громадян від влади.

Як унітарна держава з демократичним політичним режимом Україна ґрунтується на поєднанні централізованого управління з розвитком місцевої демократії, що передбачає чітке розмежування повноважень між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування, а також реалізацію принципу децентралізації як одного з ключових напрямів державної політики.

В українському політичному контексті трансформація політичної системи мала визначальний вплив на формування та розвиток моделі місцевого самоврядування. Відмова від радянської адміністративно-командної системи й поступовий перехід до демократичних засад організації влади супроводжувалися складним процесом переосмислення співвідношення між централізованим управлінням і децентралізованими формами публічної влади.

Після ухвалення Конституції України 1996 р. [7] та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» 1997 р. [4] було закладено правові засади інституційного оформлення місцевого самоврядування. Конституція України нормативно закріпила місцеве самоврядування як самостійну форму публічної влади, що здійснюється територіальними громадами

безпосередньо або через вибрані ними органи. Водночас упродовж тривалого періоду реалізація цього конституційного положення мала радше декларативний характер. Практика управління зберігала високий рівень централізації, що проявлялося у фінансовій залежності громад, обмеженості їхніх управлінських повноважень та домінуванні центральних органів влади у процесі прийняття ключових рішень [7]. Така ситуація зумовлювала структурні дисбаланси у політичній системі і стримувала становлення ефективного та спроможного місцевого самоврядування як повноцінного інституційного елемента демократичної держави.

У своєму першому зверненні до громадян Президент України Віктор Ющенко підкреслив пріоритетність розвитку місцевого самоврядування, визначивши його ключовим елементом демократичного управління та механізмом залучення громадян до прийняття рішень на локальному рівні [9, с. 3].

Як зазначав А.С. Матвієнко, одним із ключових напрямів оновлення політичної системи виступає створення такої моделі місцевого самоврядування, яка була б орієнтована на максимально повне й ефективне задоволення потреб громадян у різних сферах суспільного життя [8, с. 275]. У такому вимірі реформування політичної системи неминуче передбачає цілеспрямоване вдосконалення інституційної архітектури місцевого самоврядування, розширення його повноважень і ресурсної бази, а також підвищення якості та доступності публічних послуг. Це дозволяє розглядати місцеве самоврядування як один із визначальних чинників демократизації політичної системи, її стабільності та орієнтації на потреби громадян [8, с. 275].

Подальший імпульс розвитку місцевого самоврядування був наданий реформою децентралізації, започаткованою у 2014 р. У її межах відбулося формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які були наділені ширшими повноваженнями та фінансовою самостійністю. ОТГ отримали можливість безпосередньо впливати на розвиток ключових сфер життєдіяльності населення, зокрема освіти, охорони здоров'я, житлово-комунальної та транспортної інфраструктури, а також управління місцевими бюджетами. Децентралізаційні процеси істотно змінили баланс влади між центром і місцевим рівнем, посиливши роль територіальних громад як активних суб'єктів політичної системи та інструментів реалізації демократичного врядування на локальному рівні.

Функції місцевого самоврядування трактуються як ключові напрями та стратегічні орієнтири діяльності органів місцевої влади, які спрямовані на вирішення питань місцевого значення у межах повноважень, закріплених Конституцією України та чинним законодавством. Вони відображають практичну реалізацію публічної влади на локальному рівні, визначають обсяг компетенції органів місцевого самоврядування та їхню відповідальність перед громадянами.

З огляду на свій особливий правовий і інституційний статус органи місцевого самоврядування виконують широкий спектр функцій, що охоплює управлінську, соціально-економічну, регуляторну, організаційну та представницьку діяльність. Через реалізацію цих функцій забезпечується не лише задоволення базових потреб територіальних громад, але й ефективне управління місцевими ресурсами, координація розвитку соціальної інфраструктури та формування умов для сталого соціально-економічного зростання. Крім того, багатофункціональний характер діяльності органів місцевого самоврядування дозволяє інтегрувати місцеві інтереси у процес вироблення управлінських рішень, підвищує рівень взаємодії громадян з публічними інституціями та сприяє зміцненню демократичних механізмів на локальному рівні.

Через виконання цих функцій місцеве самоврядування забезпечує реалізацію суспільних інтересів, координацію соціально-економічного розвитку територій, регулювання локальних процесів та інтеграцію громадян у процес прийняття управлінських рішень.

Як підкреслює А.О. Глинка, ефективність і повнота виконання функцій органами місцевого самоврядування безпосередньо визначають рівень спроможності всієї системи місцевого самоврядування [2].

Місцеві громади реалізують свої повноваження як безпосередньо, через ініціативи громадян та громадські об'єднання, так і через вибрані представницькі органи – місцеві ради, які виступають основним каналом здійснення публічної влади на локальному рівні. У рамках процесів реформування політичної системи виникає потреба модернізації цих представницьких органів, що передбачає підвищення їхньої ролі у формуванні місцевої політики, забезпечення прозорості управлінських процедур, а також зміцнення відповідальності перед громадянами.

Одним із ключових нововведень у цьому контексті стало активне залучення політичних партій як суб'єктів місцевого самоврядування.

Правові механізми взаємодії політичних партій з органами місцевого самоврядування закладені, зокрема, у частині другій статті 12 Закону України «Про політичні партії в Україні» [5], яка закріплює принцип свободи опозиційної діяльності. У межах цього положення політичні партії отримують інституційно гарантоване право на відкриту публічну артикуляцію власних політичних позицій щодо ключових питань державного та суспільного розвитку, а також на їх аргументований захист у публічному просторі.

Законодавчі норми також передбачають залучення політичних партій до процесів публічного обговорення рішень органів влади, у тому числі органів місцевого самоврядування. Реалізація цього права охоплює можливість надання оцінок діяльності владних інституцій, включно з критичними, із використанням різних каналів комунікації та засобів масової інформації в межах правового поля. Важливим інструментом інституційної взаємодії є також право політичних партій звертатися до органів державної влади та місцевого самоврядування з пропозиціями й ініціативами, що підлягають обов'язковому розгляду. Такий формат участі посилює роль партій як суб'єктів політичного процесу на місцевому рівні та сприяє інституціоналізації політичного діалогу між владою і громадянським суспільством.

Участь політичних партій як політичних акторів у формуванні складу місцевих рад і постійних комісій сприяє інтеграції національних політичних програм із локальними потребами громад, забезпечує більш збалансоване представництво різних соціальних груп і зміцнює механізми політичного контролю, конкуренції та підзвітності на місцевому рівні.

Інтеграція партійних структур у роботу місцевих рад забезпечує системність та ефективність ухвалення управлінських рішень, сприяє формуванню прозорих і підзвітних механізмів взаємодії влади та громадян, а також стимулює розвиток демократичної політичної культури. Завдяки участі партій у місцевому врядуванні забезпечується збалансоване представництво різних соціальних груп і врахування інтересів усіх верств населення, що підвищує легітимність рішень органів влади та зміцнює довіру громадян до місцевого самоврядування.

Створенню умов для збалансованого розвитку державної системи управління, інтеграції центральної та місцевої влади, а також зміцненню спроможності органів місцевого самоврядування сприяли такі заходи, як оптимізація чисельності державних службовців та реформування кадрової політики, що мало забезпечити підвищення продуктивності роботи державних інститутів, скорочення бюрократичних процедур і раціональне використання публічних ресурсів [3].

Серед політичних сил України на початковому етапі відновлення державної незалежності була відсутня єдність щодо оптимальної моделі взаємин між центральною владою та органами місцевого самоврядування. Це пояснюється тим, що позиції політичних партій формуються на основі власних ідеологічних пріоритетів і програмних установок, що

відображає різноманітність політичних стратегій і бачень розвитку державного управління. Процес міжпартійної координації та вироблення компромісних рішень у сфері організації місцевого самоврядування відбувався досить повільно і супроводжувався значними труднощами, що ускладнювало ефективне впровадження реформ децентралізації та оптимізацію локального управління.

Сучасна політична система України сформувала специфічні умови для функціонування політичних партій, серед яких виникла необхідність одночасного ведення передвиборчих кампаній на двох рівнях: всеукраїнському, що охоплює вибори до парламенту, та місцевому, пов'язаному з формуванням органів місцевого самоврядування. Такий двоплановий формат виборчих перегонів передбачав значні організаційні, фінансові та кадрові ресурси, спрямовані на координацію політичної діяльності як на національному, так і на локальному рівні.

В умовах цих вимог відбувалися суттєві структурні трансформації на партійному полі, зокрема укрупнення та об'єднання політичних партій, чіткіше визначення їхніх ідеологічних орієнтирів, а також вироблення стратегій реагування на регіональні та місцеві проблеми. Водночас для невеликих партій, обмежених у ресурсах і впливі на національному рівні, діяльність у межах місцевих рад стала пріоритетною. Це дозволяло їм посилювати власну політичну спроможність, закріплювати вплив у громадах та формувати передумови для розширення участі у регіональному управлінні та майбутніх виборах.

Такий механізм взаємодії між політичними структурами різних рівнів сприяв не лише посиленню конкурентного середовища на локальному політичному полі, а і створенню каналів інтеграції національних програм із потребами конкретних громад, що підвищувало ефективність місцевого врядування та демократичну легітимність рішень [3].

У сучасних умовах політичні партії виступають важливим чинником політичної стабільності та демократичного розвитку місцевого самоврядування. Вони сприяють формуванню політичної відповідальності, забезпечують конкуренцію в місцевих радах і виступають механізмом кадрового відбору та політичної соціалізації місцевих лідерів. Через участь у місцевих виборах партії забезпечують політичну структурованість представницьких органів влади, формують депутатський корпус місцевих рад та впливають на процес ухвалення рішень у територіальних громадах.

На місцевому рівні політичні партії виконують функцію артикуляції та агрегації інтересів населення, трансформуючи соціальні запити громад у політичні програми та управлінські пріоритети. Саме через партійні організації відбувається включення локальних проблем у ширший політичний порядок денний, що сприяє узгодженню інтересів місцевих громад із загальнонаціональними політичними стратегіями. В умовах децентралізації ця роль партій посилюється, оскільки зростає відповідальність місцевої влади за соціально-економічний розвиток територій.

Водночас діяльність політичних партій на місцевому рівні має певні особливості та суперечності. Часто партійні структури функціонують як інструменти електоральної мобілізації, зосереджуючись на виборчих кампаніях, а не на системній роботі з громадами між виборами. Це знижує рівень довіри до партій і послаблює їхню інституційну присутність на локальному рівні. Крім того, вплив загальнонаціональних партійних центрів на місцеві осередки може обмежувати автономію місцевих політичних еліт і ускладнювати врахування специфіки окремих громад.

Разом із тим за умови посилення внутрішньопартійної демократії, прозорості діяльності та реальної орієнтації на інтереси територіальних громад політичні партії можуть стати ефективним інструментом інституційного зміцнення місцевої влади та розвитку локальної демократії в Україні. В Україні партійний фактор відіграє особливо помітну роль на рівні обласних та міських рад, де саме партії визначають порядок денний місцевої політики та формують

керівні органи рад. Водночас на базовому рівні територіальних громад зберігається значний простір для діяльності позапартійних акторів та локальних політичних ініціатив.

Для кращого розуміння сутності взаємодії політичних партій та органів місцевого самоврядування доцільно виокремити основні форми їх інституційного взаємозв'язку. На думку дослідниці Юлії Бевз, така взаємодія має двосторонній характер і реалізується як через вплив політичних партій на систему місцевого самоврядування, так і через зворотний вплив органів місцевої влади на партійну діяльність [1].

Вплив політичних партій на формування та функціонування органів місцевого самоврядування проявляється насамперед через їхню участь у виборчих процесах, у результаті яких формуються представницькі органи територіальних громад. Важливою формою взаємодії є також залучення партій до нормотворчої діяльності на місцевому рівні, що забезпечує відображення політичних програм і суспільних інтересів у рішеннях органів самоврядування. Окрему роль відіграють інформаційні запити та інші механізми отримання публічної інформації, за допомогою яких політичні партії здійснюють моніторинг діяльності місцевої влади. Не менш значущими є форми громадського контролю та участі у вирішенні питань місцевого значення, що сприяють підвищенню прозорості та підзвітності органів самоврядування. Доповнює ці процеси інформаційно-просвітницька діяльність політичних партій, спрямована на формування політичної культури членів територіальних громад.

Водночас органи місцевого самоврядування також здійснюють певний вплив на діяльність політичних партій. Такий вплив реалізується, зокрема, через створення при органах місцевої влади дорадчих і консультативних структур, до складу яких можуть залучатися представники політичних партій як члени відповідних територіальних громад. Крім того, органи місцевого самоврядування забезпечують доступ політичних партій до інформаційних ресурсів, необхідних для реалізації їхніх програмних цілей, а також створюють інституційні умови для виконання партіями своїх функцій на місцевому рівні [1].

Висновки. Політична система виступає ключовою інституційною основою функціонування місцевого самоврядування, визначаючи його місце у структурі публічної влади, характер взаємодії з державними інститутами та можливості реалізації інтересів територіальних громад. Місцеве самоврядування в цьому контексті постає не лише як управлінський рівень, а як самостійний політичний інститут, інтегрований у загальну систему політичних відносин і демократичних практик. Ефективність діяльності органів місцевого самоврядування значною мірою залежить від узгодженості правових, організаційних, кадрових і фінансових компонентів політичної системи. Нерівномірність розподілу повноважень, ресурсна залежність громад та недостатній рівень інституційної спроможності обмежують потенціал місцевої влади у вирішенні питань місцевого значення та знижують її роль у політичному процесі. Водночас розвиток децентралізаційних процесів посилює значення місцевого самоврядування як механізму демократичної участі громадян і важливого каналу політичної комунікації між суспільством і державою. Подальше зміцнення місцевого самоврядування пов'язане з необхідністю системного оновлення політичної системи. У такому вимірі місцеве самоврядування остаточно перетвориться на дієву інституційну основу демократичного розвитку, сприятиме підвищенню легітимності політичної влади та формуванню сталих моделей публічного управління на локальному рівні.

Література:

1. Бевз Ю. Особливості взаємодії політичних партій та органів місцевого самоврядування в Україні. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/705>.
2. Гливік А. О. Функції місцевого самоврядування в умовах трансформації політичної системи України. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 180–189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2016_58_20.

3. Доля І. Політичні партії як дієві суб'єкти місцевого самоврядування. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2006. Вип. 29. С. 394–406. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2006_29_32.
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97
5. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>.
6. Кельман М. С. Загальна теорія держави та права : підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин, Н. М. Хома. Львів, 2003. URL: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fshron1.chtyvo.org.ua%2FKelman_MS%2FZahalna_teorija_derzhavy_i_prava.doc%3F&wdOrigin=BROWSELINK.
7. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
8. Матвієнко А. С. Політико-правові засади територіальної організації держави: світовий досвід і Україна : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2015. 376 с.
9. Ми починаємо нову сторінку «української історії». *Урядовий кур'єр*. 2005. № 13. С. 3.
10. Політична система. Політологічний енциклопедичний словник : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Генеза, 1997. С. 267–268.

References:

1. Bevz, Yu. (n.d.). Osoblyvosti vzaiemodii politychnykh partii ta orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini [Peculiarities of interaction between political parties and local self-government bodies in Ukraine]. Retrieved from: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/705> [in Ukrainian].
2. Hlyvka, A.O. (2016). Funktsii mistsevoho samovriaduvannia v umovakh transformatsii politychnoi systemy Ukrainy [Functions of local self-government in the conditions of transformation of the political system of Ukraine]. *Aktualni problemy polityky*, 58, 180–189. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2016_58_20 [in Ukrainian].
3. Dolia, I. (2006). Politychni partii yak diievi subiekty mistsevoho samovriaduvannia [Political parties as effective subjects of local self-government]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy*, 29, 394–406. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2006_29_32 [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy “Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini” vid 21 travnia 1997 roku № 280/97-VR. (1997) [Law of Ukraine “On Local Self-Government in Ukraine”]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy “Pro politychni partii v Ukraini” vid 5 kvitnia 2001 roku № 2365-14. (2001). [Law of Ukraine “On Political Parties in Ukraine”]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> [in Ukrainian].
6. Kelman, M.S., Murashyn, O.H., & Khoma, N.M. (2003). Zahalna teoriia derzhavy ta prava [General theory of state and law]. Lviv. Retrieved from: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fshron1.chtyvo.org.ua%2FKelman_MS%2FZahalna_teorija_derzhavy_i_prava.doc%3F&wdOrigin=BROWSELINK [in Ukrainian].
7. Konstytutsiia Ukrainy. (n.d.) [Constitution of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> [in Ukrainian].
8. Matviienko, A.S. (2015). Polityko-pravovi zasady terytorialnoi orhanizatsii derzhavy: svitovy dosvid i Ukraina [Political and legal foundations of the territorial organization of the state: world experience and Ukraine]. Kyiv: Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy.
9. My pochynaiemo novu storinku “ukrainskoi istorii”. (2005) [We are starting a new page of “Ukrainian history”]. *Uriadovyi kurier*, 13, 3 [in Ukrainian].
10. Politychna systema. (1997) [Political system]. In *Politolohichni entsyklopedychnyi slovnyk* [Political science encyclopedic dictionary] (pp. 267–268). Kyiv: Heneza [in Ukrainian].

Vitalii Slyvchuk. The political system as the institutional foundation of local self-government

The study of local self-government within the context of the political system is one of the central tasks of contemporary political science, as local authorities serve not only as implementers of state decisions but also

as direct representatives of citizens' interests. The institutional organization of the political system provides a framework for the effective functioning of local self-government, defines the principles of interaction between authorities and the public, and ensures coordination between central and local institutions. This article examines the political system as a key institutional mechanism that shapes the structure and functioning of local self-government. The author emphasizes the interconnection between political institutions and local authorities, highlighting the role of formalized rules, norms, and procedures in ensuring stability and effectiveness in governance processes. The article presents the main approaches to understanding the political system as a set of interrelated institutions that perform representative, regulatory, and integrative functions, incorporating citizens into local decision-making processes. The significance of institutional mechanisms in shaping the political culture of local communities, ensuring transparency, accountability, and the responsibility of self-government bodies to citizens is also analyzed. The author further underscores that the political system not only creates conditions for the effective functioning of local self-government but also acts as a factor in legitimizing government decisions, building public trust, and fostering civic engagement. The article aims to deepen the understanding of the institutional aspect of local self-government and to enhance the effectiveness of governance decisions in a democratic society.

Key words: *political system, local self-government, institutional mechanisms, political institutions, public authority, legitimacy, political culture, civic engagement, regulation, democratic governance.*

Відомості про автора:

Сливчук Віталій – аспірант кафедри політичних наук,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Надійшла 22.11.2025

Прийнята 09.12.2025

Опублікована 28.01.2026